

d'arbres» Sorpe, 1964. Però a Ribagorça s'ha convertit en el nom comú de 'munt, pilot': «una borguillada és un *pujal* gros d'herba» Sopeira, «qué *pujal* d'herba qu'heva» ('que hi havia') Vilacarle (1957), «dalt del Foro feven un *pujal* de llenya i hi enceneven foc» Urmella (1965), «un *puyal* de cogomes» Benasc (Ferraz, p. 39). *Apujalar*, *-uialar*. *Pujalet*.

De *puig* deu ser derivat *puixana* «muntanya o coster amb marges i plantacions d'arbres» assenyalat per *AlcM* com a mot tortosí: el sufix *-ana* ha tingut, en alguns llocs i temps, valor diminutiu, com vaig assenyalar en *Rev. Fil. Hisp.* v, 3; i n'han quedat testimonis esparso en *perdigana*, *sargantana*, *tarambana* (~ cast. *tarabilla*) i en els cast. *cebollana* i *arvejana*. Aquest *puixana* en seria una romanalla mossàrab, ço que podria alhora explicar la *ʃ* de *DI* (cf. cast. *hozar* de *FO-DIARE* i anàlegs). Val a dir que no estem segurs que aqueixa *x* sigui grafia correcta, ignorant qui va indicar el mot.

Del nom del *Puog* d'Alvèrnia (fr. *Le Puy*, *Puy de Dôme*), es va derivar el nom de moneda oc. *denier pogés* [S. XII, Rayn. iv, 586a; Du C., s. v. *pogesia*], que passà manllevat, en gran abundor, al cat. *puçès* 'moneda de molt poc valor'² [fi S. XIV, Pere i Ausiàs March, *Fassei*], i també *puçesa* (< *moneda p.* o *mealla puçesa*): 1271, Tarifa dels corredors de Bna. 1271 (*EntreDL* i, 155ss., § 41, i gloss.), Capbreu de Ribes, c. 1283 (RLR iv, 53; «fa magenc --- e *puçesa* ---», id., p. 57); *puçesada*; *puçesal* [1307, RLR vii, 61].

Pujar [origens], derivat de *PONIUM* 'puig', de la mateixa manera que *muntar* deriva de *munt* *MONTEM*: «vadt ad --- et *puge* per ipso serradal ---» Esplugade Fr., a. 1150 [MiretS, *El més antic text*, p. 14]; «jo seré traïd e pres e liad e escopid e lancejad e *puçad* en croç e coronad d'espines», *Homilies*, 3v11; «tra-metet-me un mesatge --- que jo, séig<n>er, no só pugut *pujar* a vós per ço car jo m'ic tem, e pledeç, tots dies» lletra d'un capellà segarrenc a. 1257-69 al bisbe d'Urgell (PPujol, *DocVgUrg.*, 20, 13).

Sovint en Llull sobretot en accs fig.; 'elevator-se espiritualment': «la volentat los menyspreàs e *puçàs* amar los acabaments ['perfeccions'] del Amat», «són paraules que han mester espució, e per la spució *puja* l'enteniment més a ensús, per lo qual *puçament* multiplica e *puja* la volentat en devoció»; o bé 'ascendir jeràrquicament': «són decretalistes per ço que puschen *puçar* a alcuna prelatió» (*Amic e Amat*, en *Blanquerna* III, 52.14, 10.21; II, 206.5); freqüent també en Jaume I, *CosíTort.*, BMetge etc., o en JoMartorell: «girar's l'Emperador devers sa filla, e dix-li: —Yo no he jamés conegut cavaller tant de preclara virtut com --- Tirant, e tinc molt gran admiració --- mas si Déu me dóna vida yo-l *puçaré* a rey coronat» (Ag. III, 48). Veg. a *sobrepujar* la cita de *pujar* en la Disputa de J. de Sta. Fe. *Pujar* intr., en sentit pecuniari, ja figura en un doc. de l'Urgellet de c. 1260: «lo deute que ela ha feit enguan, que, a estme, ha *pujat* antró a 250 sols» (PPujol, *DocVgUrg.*, 21.6).

La construcció *pujar-se'n* 'pujar amunt des (d'un lloc)' és de la més gran antiguitat: «Blanquerna s'age-

nollà --- dient ---: —Ador-te, Senyor, con te plac rescuitar e --- con te'n *puçest* als cels seer, e és --- a la dreita part del celestial Pare», Llull (*Blanq.*, *NCl.* i, 89.25); també en BMetge, Turmeda, la *Cròn.* del Cerimoniós; Martorell: «Tirant féu posar moltes taules e féu seure lo Mestre --- lo Rey e lo Mestre se abraçaren e feren-se molta de honor --- Senyor, dix Tirant, vespre's fa: *puçau-vos-ne* en vostra fortalesa e demà entendrem en la guerra, e en lliurar la ciutat e la ylla de aquesta morisma» (Ag. i, 319.4); «Morí; y de la despulla del cos, sa ànima, salva, / vers l'esbart de ses filles, les Plèyades, volà / --- / senglotejant les altres aguaytan la coloma, / amunt, amunt, tant d'hora *puçar-se'ls-en* al cel: / après, al esboyyrar-se de llàgrimes la broma / que la encortina, veuhen parpellejà' un estel», *Atl.* x, 18b.

Com en el cas de *portar-se'n*, *volar-se'n*, i fins *tor-nar-se'n*, però menys extensament, s'hi produí una aglutinació del pronom *en*, d'on nasqueren els nous verbs *emportar-se*, *endur-se*, *envolar-se* i fins *entornar-se'n*): també aquí existí la tendència a crear a base d'allò un verb neològic *empujar-se*: «los fums del champagne se li havian *empujat* al cervell y se'l sentia pesant y tèrbol», NOLLER, *La Pap.*, 205,³ que no va arribar a cristallitzar en la llengua comuna; però en alguns llocs se'n derivà *empujament* 'ascensió (al cel)': «—Apòstols i germans meus: què és estat de la Verge Maria. —Ha passat d'aquest món al altre i tu no l'has vista? —Però he vist el seu *empujament*. —Ah, Tomàs, Tomàs! Sempre seràs Tomàs» història piadosa menorquina (Camps Merc., *Folk.* i, 70).

Pujar tingué en *muntar* un rival en català molt menys poderós que en francès i fins que en occità, però que a l'Edat Mitjana assolí entre nosaltres una amplitud d'aplicació força més gran que en castellà, on restà com a mer gallicisme hípic; veg. els detalls que n'hem donat a *MUNT*. Però fins aquells autors que més se serveixen de *muntar* també usen el mot del català comú, veg. en aqueix article la repartició de l'ús dels dos en la *Questa* de Reixac (p. ex., *muntar* allí 19.9).

Potser ningú no se'n serví tant com els valencians Ausiàs i StVicentF, si bé en aquest també trobem *pujar* (*Serm.* II, 7.12, 56.10, 161.6): «los christians volen ab dues ales: ab ferma creença la dextra, e devota obediència la sinistra, e ab aquestes ales *puge* l'om a paraís; e los moros e los juheus --- no-y *puçarien*», però d'altra banda «que en 20 anys no *munto* més la renda que-l preu» (*Serm.* II, 35.25; I, 24.31, també 28.21), «*muntaren* alt al terrat» (*Quar.*, 46.174). Avui és *pujar* el que s'usa pertot, incloent-hi part del ross.⁴ i les Illes en general, àdhuc Eiv.: «subir, ascender» (Pérez Cabrero), tot el Princ. i gran part del P. Val. però ací resta *muntar* preferit, en una zona considerable, per a qualsevol mena d'ascensió; hi ha *pujar* a la zona central, però a Rafelguaraf m'ho delimitaven així (com vaig comprovar en bastants llocs): «*puçar* diem ací i fins a Xàtiva, però d'allí en amunt diuen *muntar*» (1962).

D'acord amb la fonètica històrica dels nostres dia-